

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

י"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 224

מסכת זבחים צ'-צ"ו

בס"ד, י' אלול תשס"ג

השבוע בגליון

- ♦ הזרקת חומר הרגעה לחולה מסוכן
- ♦ ההבדל היסודי בין איסורי התורה
- ♦ שריית זרעונים במים בשבת
- ♦ עדשות מגע - שרייתן בחומר ניקוי בשבת, מותר או אסור ומדוע?
- ♦ הפתרון לבעלי עדשות רכות

- ♦ אמירת פסוקיהם?
- ♦ מדוע אין אומרים "יהי רצון" לאחר אמירת פסוקי קרבן חטאת?
- ♦ "דבר שאינו מתכוין, מותר" - הכל מותר?

- ♦ תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם - קודם או ביחד
- ♦ "תוספת" לעולם אינה ראשונה, שהרי אינה מתווספת על מאומה
- ♦ ההקבלה בין אמירת "קרבנות" להקרבנות קרבנות קרבן חטאת קודם לקרבן עולה, ומה בדבר

דבר העורך

"קצות" האחרון

אחד הסיפורים הממחישים יותר מכל את הרדידות הרוחנית הנוראה ששררה בארצות הברית של אמריקה לפני עשרות שנים, מתמקד באותו יהודי שהיגר לארצות הברית והתארח אצל קרוביו. ביום הראשון לשהותו, הוצע לו כוס קפה מהביל, והוא, כדרכו בנדודיו, שאל, "החלב שבקפה, חלב ישראל הוא או חלב עכו"ם?". "חלב עכו"ם", השיב בעל הבית ובלא טרניה השיב את הכוס למטבח, רצונו של אדם - כבודו.

למחרת, שב בעל הבית והגיש בפניו כוס קפה. זרחו פניו של האורח, בוודאי טרם המארח להשיג עבורו חלב ישראל, אך מתוך זהירות שאל, "החלב שבקפה, חלב ישראל הוא או חלב עכו"ם?". "חלב עכו"ם", השיב בעל הבית בניחותא. תמה האורח, "יוכי אינך זוכר שאמ...". "זוכר, גם זוכר", קטעו בעל הבית, "אבל מאתמול כבר שהית יום תמים באמריקה, והייתי בטוח שתיאות לשתות חלב עכו"ם".

באותה תקופה, נהרו יהודים רבים, שבעי תלאות ונדודים, מלחמות ופוגרומים, אל ארץ החלומות, ארץ החופש, ושכרו החירות הכה בחושים וסימא את עיניהם, עד שכמעט לא ניתן היה לזהות בהם, כי יהודים הם.

באווירה שזכו הילכו לתומם שני אנשים בחוצות ניו יורק. מכל עבר התנשאה אמריקה הגדולה, שהיתה נתונה בעיצומו של מאמץ איתנים למגר את האויב הגרמני, להשמיד את גייסותיו, ולשחרר עמים מעולו. בצילם של בנייני ענק שדקרו את צחור השמים, פסעו השניים, הגאון רבי אליהו מאיר בלך זצ"ל, ותלמידו הצעיר הגאון רבי מרדכי גיפטר זצ"ל.

בלבו של רבי אליהו מאיר התרוצצו הרעורים ומחשבות: כאן, בעין החומריות, במוקד עגלגלות קידם את פניהם בחביבות, ומשראה רבנים הדור פנים לפניו, החל להשיח בפניהם בפנים קודרות על המצב הרוחני העגום שבו שרויה יהדות אמריקה, ומבלי משים חיווה

דף פט/א התמידין קודמין למוספין

תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם - קודם או ביחד

המשנה הראשונה בפרק העשירי של מסכת זבחים, "כל התדיר, מחבירו קודם את חבריו", ולפיכך, "התמידין קודמין למוספין". כלומר, מאחר ש"תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם", אזי, ביום השבת, יש להקריב תחילה את קרבן התמיד, הקרב מידי יום ביומו, ולאחר מכן את קרבן המוסף, הקרב בשבת בלבד. בשורות הבאות נעסוק בשאלה הכרוכה בדיון מרתק, העולה מתוך דברי משנתנו, ואשר על ידה נוכל להתבונן בגדרי הכלל "תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם".

קרבן תמיד וקרבן מוסף, קרבנות עולה רגילים: קרבן התמיד, אינו סוג קרבן מיוחד, כי אם קרבן עולה רגיל המובא על ידי הציבור, מאחר שהתורה ציוותנו להקריב בכל יום, בבוקר ולפנות ערב, קרבן עולה, כפי שגם כתב הרמב"ם (בהקדמה להל' תמידין ומוספין), "להקריב שני כבשים בכל יום עולות". גם קרבנות המוסף של שבת אינם שונים ממנו, אף הם קרבנות עולה - "להוסיף שני כבשים בשבת" (רמב"ם שם). אמור מעתה, קרבן "תמיד" וקרבן "מוסף", אינם בעלי מאפיינים ייחודיים המבדילים אותם משאר קרבנות העולה, אלא קרבנות עולה רגילים הם, קרבן התמיד הוא קרבן עולה שקרב בכל יום, ובשבת ציוותנו התורה להוסיף עוד שתי עולות.

"תוספת" לעולם אינה ראשונה, שהרי אינה מתווספת על מאומה: עתה, נשוב ונעיין במשנתנו: "התמידין קודמין למוספין", לאמר, יש להקדים את הקרבנות קרבן התמיד על פני הקרבנות קרבנות המוסף של שבת נכן מוכח בגמרא צא"א, שמשנתנו מתייחסת גם למוספי השבת. דומה, כי לו היו מבקשים מאיתנו לייצץ לכהן כיצד לקיים את דין המשנה, היינו נבוכים קמעה. שכן, לפניו שלשה כבשים, שלש עולות. בין אם רוצה הוא הכהן, ובין אם לאו, הכבש הראשון יהא קרבן תמיד, ואלו שאחריו - מוספין, לעולם אין הוא יכול להפוך את הסדר, שכן, לא ציוותה התורה אלא להוסיף שתי עולות על קרבן התמיד, וברור, איפוא, כי הקרבן הראשון הוא תמיד, והקרבנות שיוקרבו אחריו הם ה"מוספים", התוספת על קרבן התמיד. לאיזה כהן כיוונה משנתנו בצוותה "התמידין קודמין למוספין"?

שאלה חשובה זו, מובילה אותנו לחקירה היפה הבאה. כאמור, "תדיר ושאינו תדיר, תדיר קודם". הבה נחקורה. האם הכוונה היא, שיש להקדים את עשיית התדיר על פני עשיית שאינו תדיר, או שמא, אין לאחר את עשיית התדיר על פני עשיית שאינו תדיר. ההשלכה המעשית לחקירה זו היא, במקרה שניתן לבצע את התדיר ואת שאינו תדיר בבת אחת! אם כלל זה קובע, כי יש להקדים את התדיר, אזי, אין לבצע את שניהם בבת אחת, אך אם כלל זה קובע כי אין לאחר את התדיר, בביצוע שניהם בבת אחת, לא התאחר התדיר על פני שאינו תדיר. והנה, מתוספות בסוגייתנו מוכח, כי יש להקדים את עשיית התדיר. [עיי' "מקדש דוד" סי' ט', "חזון איש" מנחות סי' ל"ג ס"ק י"ב, "קובץ שיעורים" פסחים אות ר"ה, וראה ספר "מקדש יחזקאל" בסוגייתנו].

מעתה, נבין היטב מדוע נזקקה המשנה להורות לכהנים "תמידין קודמין למוספין", בכך הורתה המשנה לכהנים, לבל ישחטו את שלשת העולות בבת אחת, שכן, שיש להקדים את התמיד התדיר... ("תורת זאב" סי' ל"ז ועיי"ש תירוצים נוספים).

דף צא דם החטאת קודם לדם העולה

לעילוי נשמת

הר"ר מרדכי פלינט ז"ל ב"ר אברהם צבי הלוי ז"ל
נלב"ע י"ב אלול תשנ"ט ת.צ.ב.ה.

נשמת אדם

נר ה'

הונצח ע"י ידידיו הר"ר יעקב פלינט ומשפ' שיחיו - נחלים והר"ר יגאל פלינט ומשפ' שיחיו-כוכב יאיר

ההקבלה בין אמירת "קרבנות" להקרבת קרבנות

לאחר שבעוונותינו הרבים חרב בית המקדש ובטל התמיד, אנו אומרים את פסוקי הקרבנות חלף הקרבנות, כמאמר הנביא (הושע יד/ו) "ונשלמה פרים שפתינו".

קרבן חטאת קודם לקרבן עולה, ומה בדבר אמירת פסוקיהם? הפוסקים דנים בהרחבה, בהקבלה שבין הלכות הקרבנות לאמירת פסוקי הקרבנות. שהנה, פסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' א' סעי' ה'): "טוב לומר פרשת העקדה ופרשת המן ועשרת הדברות ופרשת עולה ומנחה ושלמים וחסאת ואשם". על אתר (ס"ק ח'), מעיר ה"מגן אברהם", כי שאלוהו, כיצד הורה ה"שולחן ערוך" בניגוד לאמור במסכתנו, במשנה ובגמרא, כי קרבן חטאת קודם לקרבן עולה. לשאלה זו, התייחסו פוסקים רבים, אשר בתשובתם הגדירו את כללי אמירת פסוקי הקרבנות.

מדוע אין אומרים "יהי רצון" לאחר אמירת פסוקי קרבן חטאת? ה"מגן אברהם" מבאר (לפי ביאורו של ה"מחצית השקל", שם), כי כפרתו של קרבן החטאת מרובה על זו של קרבן העולה, ולפיכך, מוטל על החייב בקרבן חטאת ובקרבן עולה, להקדים את הקרבנות קרבן החטאת להקרבת קרבן העולה, כדברי

. לעומת זאת, יהודי המתפלל את פסוקי הקרבנות יקדים את פסוקי קרבן העולה, שכן, קרבן עולה נחוץ לו בוודאי, שהרי קרבן עולה מכפר על ביטול עשה, ואמר רבא (לעיל ז/א), "שאיין לך אדם בישראל שאינו מחוייב עשה", לעומת זאת, אין זה בטוח שהוא חייב קרבן חטאת. אכן, פסק ה"טור" (או"ח סי' א'), כי לאחר אמירת פסוקי הקרבנות יש לומר "יהי רצון כאילו הקרבתי קרבן...", לבד מאשר אחר אמירת פסוקי הקרבנות החטאת. ואילו מתפלל היודע כי באמתחתו חטא שחייבים עליו חטאת, מחדש ה"מגן אברהם", יקדים את אמירת פסוקי קרבן החטאת לאמירת פסוקי קרבן עולה!

ה"באר היטב" (ס"ק י') כותב על פסק הלכה זה של ה"מגן אברהם", כי מדברי שאר הפוסקים נראה, שלעולם יש להקדים את אמירת פסוקי קרבן עולה. ככל הנראה, היו להם תשובות אחרות לשאלה זו, כלהלן.

בעל ה"שב יעקב" (שו"ת ח"א סי' ב') מביא מספר הסברים להבנת החילוק בין הקרבנות הקרבנות לאמירת פסוקיהם. הקדמת קרבן החטאת לקרבן העולה האמורה בסוגייתנו, עוסקת באדם החייב קרבן חטאת וקרבן עולה על אותו חטא, או כאשר שני הקרבנות כבר נשחטו ומונחים לפניו, שאזי דם חטאת קודם לדם עולה. אולם, אדם שחייב קרבן חטאת וקרבן עולה מסיבות שונות לחלוטין, ללא קשר ביניהם, רשאי להקריב בראשונה את אשר יחפוץ. ממילא, אין לטעון כי דברי ה"שולחן ערוך" סותרים למשנה ולגמרא.

בנוסף לכך, למרות שזריקת דם קרבן החטאת קודמת לזריקת דם קרבן העולה, אולם, אברי קרבן עולה קודמים לעלות על המזבח לפני אברי קרבן חטאת, ואילו כהן שבפניו דם חטאת ואברי עולה, או אברי חטאת ודם עולה, מבואר בגמרתנו (פס"ב, רמב"ם הל' תמידין פ"ט הל' ה'), כי באפשרותו לעשות כרצונו. מעתה, בפסוקי הקרבנות הנאמרים טרם התפילה, הזריקה וההקטרה כלולים יחדיו, נמצא, איפוא, שעשה כרצונו... [נראוי להעיר שהמדובר כאן על אמירת פסוקי קרבנות עולה חטאת וכו', ולא על פרק איזהו מקומן. ברוב הסידורים, למעט בודדים, לא נדפסו פסוקים אלו כלל].

דף צא/ב לא קשיא הא רבי יהודה הא רבי שמעון "דבר שאינו מתכוין, מותר" - הכל מותר?

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" (ויקרא ו/ו). בפסוק זה הורתה התורה, כי אסור לכבות את האש הבערת על המזבח, והעושה כן עובר על לא תעשה. למרות זאת, מבואר בסוגייתנו, כי אדם שנדב יין לבית המקדש לנסכים, מזלפו על גבי ה"אישים", היינו, על האש שעל המזבח, אף על פי שיתכן שטיפות היין עלולות לגרום לכיבוי האש במקום שבו הן נופלות, זאת, לשיטת רבי שמעון ש"דבר שאינו מתכוין מותר", אולם, לשיטת רבי יהודה החולק וסובר ש"דבר שאינו מתכוין אסור", אין לזלף את היין על גבי האישים.

הכלל "דבר שאינו מתכוין מותר", נלמד לכל התורה מהלכות שבת (ריטב"א יומא לד/ב), ואחד המקרים הידועים הנכללים בכלל זה הוא "גורר אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ" (שבת כט/ב). כלומר, למרות שאסור בשבת לעשות חריץ בקרקע, משום מלאכת "חורש", אדם שגורר ספסל על הקרקע ואינו מתכוון ואף אינו זקוק לחריץ שמותיר אחריו הספסל הנגרר, רשאי לעשות כן, שכן, רבי שמעון סובר, כי מקרים שבהם אין בכוונת העושה לגרום לפעולת האיסור, לא נכללו באיסור התורה. מעתה, אף מזלף היין אינו מתכוון לכבות את האש, כי אם להקריב את היין על המזבח וי"דבר שאין מתכוין מותר" (ועי' בפני יהושע" שבת מב/א).

יש להדגיש, כי ברור לכל, שאין אדם רשאי לשפות חבית מים על גבי המזבח, מתוך טענה שברצונו לנקותו ואין בכוונתו לכבות את האש. שכן, כאשר ברור מראש מה תהיה תוצאת מעשהו, בלשון התלמוד "פסיק רישא" [פסיק: לחתוך, "רישא": ראש, היינו: כשם שהחתוך את ראשו של התרגול אינו יכול לומר שאינו מתכוון שהתרגול ימות, כך גם כל פעולה שתוצאתה

בצער רב את דעתו המלומדת, כי חלף עבר לו עידן הישיבות, המהוות בית גידול לבני תורה. "כאן אין תורה!!!!".

לבסוף, נזכר כי הוא משמש גם כמוכר ספרים. - **במה** אוכל לסייע?

- **הפצנו** לקנות ספר "קצות החושן".

המוכר נדרש לאמץ את זכרוננו תוך כדי דפיקות קצבות על השולחן, קצות, קצות, קצות, ולבסוף ננער ממקומו, התקדם אל קצה החנות כשהוא גורר אחריו סולם עץ גדול, הציבו, העפילו עליו למרומי החנות, ולאחר מספר דקות של פשוט ומשמוש, שב המוכר כשבדיו ספר מאובק.

הוא התייצב מול הקונים, אך לא מסר את הספר לידיהם. הוא עצם את עיניו, לפת את ה"קצות" בשתי ידיו, הצמידו אל לבו ודמעות זלגו על לחיו. הוא הביט בספר ובשני הקונים, התיישב על כסאו, פתח את ה"קצות", סגור, ונעמד שנית. ניכר היה עליו כי הוא מתרגש מאד.

"אנשים יקרים", אמר להם בקול שנוק. "אני שותף כעת לאירוע בעל חשיבות היסטורית. אנו, במו ידינו, מנידים את כנפי ההיסטוריה, יוצרים את המשק. הרגע הזה לא ישוב עוד לעולם. זוהי הפעם האחרונה שספר "קצות החושן" נמכר ברחבי ארצות הברית של אמריקה!!! זהו ה"קצות" האחרון בכל היבט. אין ולא יהיו יותר ספרים כאלו, אין ולא יהיו אנשים הנצרכים לספרים שכאלו. אתם, איפה, מבצעים ברגע זה פעולה שיש בה משום נקודת ציון הסטורית בחיי האומה היהודית. שמרו על הספר כעל אוצר! אל תמירוהו באחר! זהו ה"קצות" האחרון! **רבי** אליהו מאיר שתק כמסכים, נטל את הספר המאובק שאיי דמעות נקו על כריכתו, פסע שתי פסיעות לאחור ויצא מן החנות, כשרבי מרדכי, כואב על השתיקה, נשרד אחריו.

- **היו** ברוכים, ליוה אותם מבטו של המוכר, כאדם שנפרד מיקריו לנצח.

רבי מרדכי לא היה מסוגל להתאפק:

- **מדוע** לא הגיב כבודו לדברים הללו? מדוע לא מחה במוכר על מחשבות היאוש שלו? שאל בכאב.

רבי אליהו מאיר עצר, הביט ברבי מרדכי, ואמר לו:

יקירי, הלה צודק! לא תהינה ישיבות באמריקה! יותר לא יימכרו ספרי "קצות החושן" בארצות הברית. הכל אבוד. כך השכל מחייב. איני יכול לסתור את דבריו. אולם, עליו לדעת כי טועה הוא טעות מרה. תורה אינה נבנית עם שכל ועם הגיון, תורה אינה מוקמת בדרכים טבעיות, אין לשקול קצבות מתמטיים וסטטיסטיים בעת טוויית הרעיונות על הקמת התורה, לימוד התורה קם והופך למציאות בכל מקום שבו נוטעים וזורעים, בקרקע דשה ופורה כבארץ חריבה ושוממה! **סוף** דבר, טלו קמה וגם נהייתה, כמו גם ישיבות מפוארות נוספות, ספרי "קצות" בלים ברחבי היבשת וחדשים תופסים את מקומם, ועולם התורה באמריקה הפך למציאות מובנת מאליה.

הדבר ברור וגם פשוט. לא נברא העולם כי אם בשביל התורה, חז"ל חוזרים ושונים זאת במקומות רבים.

האם אין זה מתקבל על הדעת, כי הקב"ה יסייע ללומדי התורה גם שלא בדרך הטבע?

האם קשה לקבל, כי יהודי שמחליט לקבוע עיתים לתורה, יזכה לסייעתא דשמיא?

האם זו טעות לומר, כי המסקנה המתבקשת היא, כי גם אם הזמנים לחוצים והשעה קשה, יש לקבוע עיתים לתורה???

דף צא למקראה הקדימה הכתוב **סדר עבודת ה'**

.....
העובדות לזכות את הרבים בסיפור מעיין,
או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל,
מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי,
ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה.
כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק פקס: 03-570-67-93
.....
בברכת התורה העורך

פנינים

בגמרתנו מבואר, כי הקרבת קרבן חטאת קודמת להקרבת קרבן עולה, ואילו התורה הקדימה את פסוקי קרבן העולה לפסוקי קרבן החטאת, משום "למקראה הקדימה הכתוב". רש"י (ד"ה "למקראה") מפרש: "שתהא נקראת בענין תחילה". בעלי התוספות (ד"ה "למקראה") תמהים "מה חידוש הוא זה". נראה, כותב הגר"א דסלר זצ"ל, לבאר את דברי רש"י כך: בסדר ההקרבה, כלומר בשלבי עבודת ה', החטאת - תיקון החטאים - קודמת לעולה - התעלות למעלות גבוהות. אולם "למקראה", כלומר להשיג ולדע את הדרגות הגבוהות, "הקדימה הכתוב", שכן, אף לפני שהחוטא סיים לתקן את חטאיו, עליו להכיר את כל המדרגות. אי אפשר לעבוד את ה' מתוך מבט מצומצם, יש להכיר את כל שלבי העבודה והדרגות הגבוהות שיש לשאוף אליהן... ("מכתב מאליהו" ג' 174).

דף צא/א מפני שנאמר בו בין הערביים **דברי כיבושין לימים הנוראים** התבונן נא, כתב הסבא מסלובדקה זצ"ל לבנו, רבי אליעזר יהודה פינקל, ראש ישיבת מיר, כי אף שאור השמש גדול וחזק לאחר חצות היום, מכל מקום התורה קראה לזמן זה "בין הערביים" - אין זה כל כך פשוט להבחין בין יום ולילה! אם בדברים חוששים כן, הוסיף וכתב לו, על אחת כמה וכמה קשה היא ההבחנה בין טוב ורע!...

דף צא/א למשחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלים

שומן בחלות השבת

מנהג מעניין מובא בשם בעל ה"פרי מגדים", לפיו, נוהגים ליתן שומן בחלות השבת, ואף נוהגים להטביל את מאכלי השבת בתבלין, וכל כך למה? משום שמאכלי שבת הם דוגמת אכילת קדשים, ויש לאוכלם "כדרך שהמלכים אוכלים", כנאמר לגבי אכילת קדשים ("מענינה של משנה").

דף צב/ב דברים שאמרתי לפניכם טעות הם בדי

כיצד מודים על האמת?

אומרים בשם הגר"י מסלנט זצ"ל: בוא וראה מידותיו הרעות של האדם. גם כאשר הוא טועה ומודה בטעותו, בנהג שבעולם להודות בנוסח "צודק אתה", ולא לומר בפשטות "טעיתי"...

דף צה/א ברדף מירדף **הפיכת בגד בערב פסח**

בערב פסח אסור לתפור בגדים חדשים, אולם, מותר לתקן בגד ישן לכבוד יום טוב ("שולחן ערוך" או"ח סי' תס"ח סעי' ב'). **בשנים** עברו, לא היה נורק בגד ישן, חבל על הכסף! היו הופכים אותו אל צידו השני, תופרים פה ושם והרי לך בגד חדש. האם מותר לעשות כן בערב פסח? לשאלה זו (המובאת באורחות חיים על או"ח שם בשם שו"ת "שמש צדקה" סי' כ"ז) הביא המהרש"ם ("דעת תורה" לאו"ח שם) הוכחה מסוגייתנו: בפרוש המילים "ורדף מירדף" מביאר, תוספות, כי הכוונה שהפך את הכלי מצד לצד, ועל ידי כך אינו נחשב כלי חדש (עיי"ש). **מכאן** שעשייה כזו אינה אסורה בערב פסח!... (עיי"ש עוד בזה).

דף צה/א ותניא (בפסול הקטורת - רש"י) אלא שאין מכניסין מי רגלים למקדש **עין רוגל**

כתב ה"כל בו", יש מפרשים מעין אחד הוא, ששמו כן, והוא במקרא עין רוגל (יהושע טו, ז), ולזה פירש 'מפני הכבוד', ששם המעין הוא שם של בזיון" (סידור הגר"א, מוסף שבת).

ברורה, אין רשות לעשותה בתואנה שאין בה עניין, אין הוא רשאי לעשות כן. רק פעולות מעין זו שבה אנו עוסקים, כגון, זילוף היין, שאין הכרח שתגרום לפעולת האיסור, משום שניתן לזלף את היין טיפין טיפין והאש לא תכבה כלל (רש"י ד"ה "הא רבי שמעון"), מותרות. האמנם, כלל זה מסיר את ההגבלה מעשיית מעשים שבפעולותיהם יש איסורי תורה, ובלבד "שאינו מתכוין"?

הזרקת חומר הרגעה לחולה מסוכן: שאלה זו נשאלה הלכה למעשה, בנוגע להזרקת חומר הרגעה לחולה מסוכן, שמחלתו גרמה לו לכאבים קשים מנשוא, וכמעט שביקש את נפשו למות. הרופא העלה אפשרות להזריק לו חומר הרגעה מרוכז וחריף, אך בד בבד יידע את קרוביו של החולה, כי הזריקות עלולות לקצר את חייו של יקירם. לכאורה, לאור הכלל "שאינו מתכוין" - מותר, יש להבין, מדוע אסור להזריק לחולה את חומר ההרגעה, הרי, הרופא המזריק אינו מתכוון, חלילה, לרצוח את החולה, כי אם להרגיע את כאביו, ואף אם אכן יקרה הגרוע מכל, וחומר ההרגעה יהרוג את החולה, הרי זה "דבר שאינו מתכוין", משום שאיש אינו מתכוון לתוצאה זו.

ההבדל היסודי בין איסורי התורה: הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל (שערי יושר" שער ג' פרק כ"ה), הגאון רבי אלחנן וסרמן הי"ד (קובץ שיעורים ח"ב סי' כ"ג) וה"חזון איש" זצ"ל (או"ח סי' ס"ב ס"ק כ"ו) כותבים, כי יש להבחין בין איסורי התורה שאינם כמקשה אחת. יש שאסרה התורה את הפעולה, ויש שאסרה את התוצאה. כאשר התורה אסרה לכבות את האש על המזבח, או לעשות חריץ בקרקע, אין היא אוסרת אלא את הפעולה הלזו, כלומר, לאחר מעשה, אין האדם נענש על קיומו של החריץ שנעשה על ידו, אלא על **פעולת** עשייתו. לפיכך, כאשר עושה הפעולה אינו מתכוון לעשותה, כביכול, נעשתה הפעולה מאליה. לעומת זאת, איסור רציחה מתייחס לתוצאה - נפש שנהרגה ויצאה מן העולם. הרוצח לא ייענש על פעולת הרציחה בלבד, כי אם גם על תוצאתה. לפיכך, אין כל אפשרות שהכלל "דבר שאינו מתכוין" יתיר עשיית פעולה שעלולה להביא לידי רציחה, משום שסוף סוף עלולה להתרחש תוצאה מחרידה שהתורה אוסרת על התרחשותה (עיי' ספר "משנת פיקוח נפש" סי' ז').

דף צד/ב זרק פשתן למים

שריית זרעונים במים בשבת

חידוש גדול בהלכות שבת הסיק ה"מגן אברהם" מסוגייתנו.

הרמב"ם (הל' שבת פ"ח הל' ב') פסק: "השורה חטיין ושעורין וכיוצא בהן במים, הרי זה תולדת זורע וחייב בכל שהוא", וכן פסק ה"שולחן ערוך" (או"ח סי' של"ו סעי' י"א). הלכה זו עוסקת באדם ששרה בשבת זרעים במים כדי שיתרככו ויצמיחו ("משנה ברורה" שם, ס"ק ז'), ופעולה זו אסורה, משום שהיא נחשבת כזריעה האסורה בשבת.

בעל ה"מגן אברהם" (שם ס"ק י"ב) מביא את גמרתנו ותמה תמיהה רבתי. בסוגייתנו נאמר, כי בשבת אסור לזרוק פשתן למים. גמרתנו, בבואה לברר את פשרו של איסור זה מבארת, שהלכה זו מתייחסת לתכונה מיוחדת של זרעוני הפשתן אשר בבואם במגע עם מים הם מפיקים ריר המדבק אותם זה לזה והם נעשים כמין עיסה, והעושה כן בשבת עובר על איסור לישה. בתוך הדברים הגמרא מנמקת כי לא ניתן לבאר שטעם איסור שריית הפשתן במים הוא משום שעל ידי כך הפשתן צומח והמשרהו במים עובר על איסור זריעה, שאם כן, מדוע הלכה זו מתייחסת לשריית פשתן בלבד, הלמאי לא הוזכר בהלכה זו שאסור לשרות גם חיטים ושעורים במים. לכאורה, מוכח במפורש, כי אין כל איסור לשרות בשבת זרעים במים מחמת איסור זורע, כי אם זרעוני פשתן מחמת איסור לישה? מדוע, אם כן, פסק הרמב"ם שבת אין לשרות חיטים ושעורים במים.

לאור סתירה מפורשת זו, מחדש ה"מגן אברהם", כי אמנם השורה זרעונים בשבת אינו עובר על איסור זורע, אלא אם כן השרה את הזרעים לזמן ארוך דיו [כחצי יום] שבמהלכו יתרחש תהליך הצמיחה של הזרעים. ואילו גמרתנו, שקבעה, כי השורה פשתן במים אינו עובר על איסור זורע כי אם על איסור לישה, עוסקת בהשריית הזרעונים במים לזמן קצר בלבד, שבאופן זה הזרעים אינם עוברים תהליך צמיחה כל שהוא, ולא עבר המשרה איסור אלא אם כן השרה זרעוני פשתן שנהפכים מיד כעיסה. ה"מגן אברהם" מסיים את דבריו: וכן מעשים בכל יום שנותנים חיטים במים ומאכילים לבהמות" (עיי' "שער הציון" שם ס"ק מ"ו).

דף צד/ב שרייתו זהו כיבוס

עדשות מגע - שרייתן בחומר ניקוי בשבת, מותר או אסור ומדוע?

מה לעדשות מגע רכות, נוצצות ומבריקות, עם דם הקרבנות שנזבחו בבית המקדש? מתברר, כי עולם ההלכה מקיף את כל הנושאים שבעולם, ואף עדשות מגע וקרבות מאוגדים בו יחדיו.

סוגייתנו, המשמשת כמקור ובסיס ליסודות הלכתיים בנוגע לפעולות ניקוי של חפצים בשבת, דנה בכביסת עורות שניתז עליהם דם קדשים, ומתוך כך היא עוסקת

